

Muistokirjoitus

Petter Erik Portin (1940–2023)

Kokkolassa vuonna 1940 syntynyt Turun yliopiston perinnöllisyystieteen emeritusprofessori Petter Erik Portin menehtyi 25. helmikuuta 2023 pitkäaikaiseen vaikeaan sairauteen. Portinin ura keskittyi kokonaisuudessaan tutkimus- ja opetustyöhön Turun yliopistossa. Hän väitteli tohtoriksi vuonna 1972 hedelmäkärpästutkimuksillaan. Perinnöllisyystieteen professoriksi hänet nimitettiin vuonna 1980. Sitä ennen hän oli hoitanut viransijaisena pitkään saman oppiaineen apulaisprofessorin virkaa, ensimmäisen kerran jo vuonna 1971. Eläkkeelle hän siirtyi vuonna 2004. Eläköityminen ei Portinin julkaisutoimintaa suinkaan lopettanut, vaan paremminkin mahdollisti entistä aktiivisemmän osallistumisen luonnontieteen ja etenkin genetiikan tutkimustulosten soveltamisesta käytyyn keskusteluun.

Portinin tutkimusaiheita olivat muun muassa hedelmäkärpäsen meioosi ja mutaatiot, geenien vuorovaikutukset, yksilönkehityksen mekanismit, ihmisen hampaiston genetiikka sekä perinnöllisyystieteen ja erityisesti geenin käsitteen historia. Evoluutioteorian ja genetiikan historia olivat hänelle läheisiä tutkimusaiheita. Hänen siteeratuimmat tutkimuksensa liittyivät geenin käsitteen historiaan. Ensimmäisen tieteellisen kirjoituksensa tästä aiheesta Portin julkaisi jo aloittelevana jatko-opiskelijana vuonna 1966.

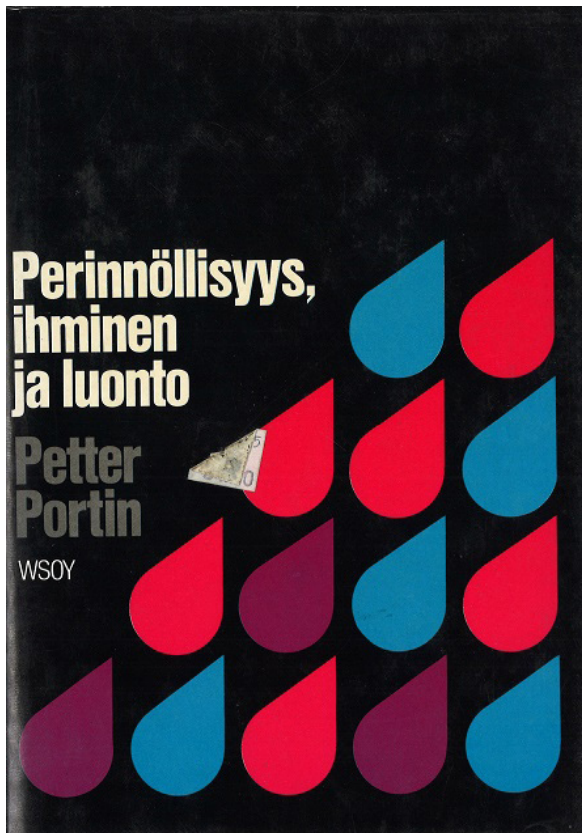
Portin oli yksi suomalaisen kaupunkilintutkimuksen pioneereista. Hänen ensimmäinen, *Ornis Fennicassa* vuonna 1965 julkaistu tieteellinen artikkelinsa käsitteli silloisen Nokian kauppalan linnustoa.

Petter Portin oli innokas tieteen kansantajuistaja. Hän kirjoitteli säännöllisesti päivälehtiin perinnöllisyystieteestä ja avusti vuosikausia ahkerasti Luonnon Tutkijaa. Kuva: www.researchgate.net.

Petter Portin oli ansioitunut tietokirjailija, jonka kirjoitti tai oli mukana toimittamassa useita valistuneelle yleisölle suunnattuja tiedekirjoja. Näistä mainittakoon teokset *Perinnöllisyys, ihminen ja luonto* (WSOY 1983), *Evoluutioteoria ja sosiobiologia* (Turun yliopisto 1988, yhdessä Erkki Haukiojan ja Veijo Jormalaisen kanssa), *Ne geenit! Ne geenit!* (Kirja-Aurora 2006) ja *Evoluutio nyt! Charles Darwinin juhlaa* (Kirja-Aurora 2008, yhdessä Timo Vuorisalon kanssa). Ylivoi- maisesti luetuin hänen teoksistaan lienee kuitenkin vuonna 1993 suomeksi ja vuonna 1998 englanniksi Elsevierin kustantamana ilmestynyt

Biologian sanakirja (Elsevier's Dictionary of Biology). Maailmallakin suosittu sanakirjan muita tekijöitä olivat Turun yliopiston kollegat Rauho Tirri, Juhani Lehtonen, Risto Lemmetyinen ja Seppo Pihakaski. Merkittävä kulttuuriryö oli Petter Portinin suomennos genetiikan isän Gregor Mendelin vuoden 1866 klassikkoartikkelista *Versuche über Pflanzenhybriden*, joka julkaistiin Luonnon Tutkijan lisänteena 1982 (ja uudetaan hänen kirjassaan 1983). Tiedekirjojen ohella Portin julkaisi viisi mietelmä- ja runoteosta.

Petter Portinin *Perinnöllisyys, ihminen ja luonto* ilmestyi vuonna 1983. Kirjan esseet antavat hyvän kuvan Portinin ajattelusta ja ovat vieläkin aiheellista luetta-vaan niille, joita genetiikan historia kiinnostaa.

Suuri yleisö tunsi professori Portinin ajankohtaisiin kiistakysymyksiin pelottomasti kantaa ottavana tiedemiehenä. Hän arvosteli sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksissaan omasta mielestään genetiikan näkökulmasta liian pitkälle meneviä tulkintoja niin sosiobiologiassa kuin geenimuunneltujen eliöiden käyttöön liittyvässä keskustelussa. Geenitekniikan mahdollisuuksiin hän suhtautui toiveikkaasti jo vuonna 1980 *Turun Sanomissa* julkaisemassaan artikkelissa *Geenimanipulaatiolla huimat mahdollisuudet*.

Vielä virassa ollessaan Portin organisoii usean vuoden ajan Flooran päivän seminaareja, joihin hän kutsui puhujiksi sekä teoriaa että käytännön sovelluksia edustavia eri alojen edustajia, usein entisiä oppilaitaan. Turun yliopistossa Portin muistetaan hyvin myös yhtenä Turun yliopiston biologian ja maantieteen opiskelijain yhdistyksen Synapsi ry:n perustajista.

Muistamme Petter Portinin kulttuuria rakastavana ja sivistyneenä kollegana ja ystävänä, jonka tapasi usein konserteissa ja muissa kaupungin kulttuuritapahtumissa. Hän oli myös lämmin luonnonystävä, jota vielä vanhainkodissakin kiinnostivat luonnon tapahtumat. Luontohavaintojaan hän raportoi puheluissa, jotka taudin edetessä lyhenivät muutaman lauseen pituisiksi. Vielä kesällä 2022 hän raportoi ikkunasta käsin havaitsemansa kaupunkiketun pesinnän Turun ydinkeskustassa. Vastaavia havaintoja on tiedossa vain muutamia.

CHRISTINA NOKKALA, HARRI SAVILAHTI, TIMO VUORISALO

Kirjoittajat ovat professori Portinin kollegoja

